

УДК 316.334.3

Соціологічна інтерпретація соціальних проблем

О.В. КАЦЬОРА

Ужгородський національний університет, м. Ужгород, Україна, E-mail: katsora@gmail.com

Авторське резюме

У представленій статті автором аналізуються основні соціологічні підходи до розгляду соціальних проблем та їх історичний розвиток. Соціальні проблеми є однією з нагальних тем сучасного суспільства, яка потребує розгляду соціологічною наукою. Особливої актуальності тематика соціальних проблем здобуває в контексті соціальної та економічної напруженості в українському суспільстві. Звичайно, що соціальні проблеми не є явищем, яке винятково присутнє у кризовий період, але їх загострення та поширення відбувається саме в складних соціально-економічних умовах.

В статті розглянуто такі соціологічні підходи до розгляду соціальних проблем, як підхід соціальної патології, підхід соціальної дезорганізації, функціональний та критичний підходи, підхід ціннісного конфлікту, конструкціоністський підхід та підхід «наклеювання ярликів». Кожен з підходів має свої особливості розгляду соціальних проблем, що пов'язано як з історичним періодом, в якому виник та обґрунтовувався той чи інший підхід, так і з поглядами представників того чи іншого соціологічного підходу до розгляду соціальних проблем. Також у статті характеризуються основні переваги та недоліки соціологічних підходів до розгляду соціальних проблем.

Ключові слова: соціальна проблема, соціальна патологія, соціальна дезорганізація, функціоналізм, конструкціонізм.

Sociological interpretation of social problems

O.V. KATSORA

Uzhhorod national university, Uzhgorod, Ukraine, E-mail: katsora@gmail.com

Abstract

In the article, the author analyzes the main sociological approaches to dealing the social problems, their historical development. Social problems are one of the hottest topics of modern society, which requires consideration of sociological science. The topic of social problems gains special significance in the context of social and economic tensions in ukrainian society. Of course, that social problems are not a phenomenon, that is present exclusively in the crisis period, but their worsening and spreading occurs in difficult socio-economic conditions.

The article considers such sociological approaches to social problems as social pathology, social disorganization, functional and critical approaches, the approach of value conflict, constructionsite approach and the approach of «labelling». Each approach has its own peculiarities of consideration of social problems, that is related with the historical period in which it arose and settled down, and the views of members of a particular sociological approach to social problems. Also, the article discusses the main advantages and disadvantages of sociological approaches to dealing the social problems.

Keywords: social problem, social pathology, social disorganization, functionalism, constructions.

Постановка проблеми. Соціальні проблеми є складним та багатомірним явищем, яке виникає в умовах розвитку будь-якого суспільства. Вони існували завжди, і не є феноменом тільки сучасного світу. У різний період розвитку людства існували різні соціальні проблеми загальносуспільного, групового та особистісного характеру, а головне – різні підходи до їх вивчення та розуміння. Відтак існує певна невизначеність у тому, чому та чи інша проблема набуває статусу соціальної, хто саме і в який спосіб перетворює складні соціальні обставини на соціальну проблему.

Аналіз досліджень і публікацій. Питаннями соціальних проблем займалися видатні зарубіжні вчені С. Сміт [8], Е. Дюркгейм [1], У. Томас та Ф. Знанецький [2], Р. Мертон і Р.

Нісбет [7], К. Кейс [5], Р. Фуллер та Р. Майерс [6], І. Ясавєєв [4] та інші. Зокрема, С. Сміт розглядав соціальні проблеми як соціальні хвороби, які підлягають вивченню задля збереження соціального здоров'я. У. Томас та Ф. Знанецький заклали основу підходу соціальної дезорганізації, визначаючи її як зменшення впливу існуючих соціальних правил поведінки на індивідуальних членів групи. Засновниками функціонального підходу до соціальних проблем є Р. Мертон та Р. Нісбет, які під соціальною проблемою розуміли модель поведінки, яка, за оцінками значної частини суспільства, заперечує загальновизнані або схвалювані норми.

Важливий внесок у контекст дослідження соціальних проблем зробив російський соціолог

© О.В. Кацьора, 2015

І. Ясавєєв. Учений віддає перевагу конструкціоністському підходу як більш ефективному для вивчення соціальних проблем сучасних суспільств у порівнянні з традиційними підходами. Не зважаючи на значну наукову увагу до питань пов'язаних із соціальними проблемами, ця тема потребує подальшого дослідження та конкретизації.

Метою дослідження є аналіз основних традиційних та сучасних соціологічних підходів до розуміння соціальних проблем.

Виклад основного матеріалу. Першим теоретичним та концептуальним підходом до соціальних проблем був підхід соціальної патології. Основою даного підходу є бачення соціальної проблеми як перешкоди для нормальної роботи соціального організму. Характеризуючи даний підхід, ми можемо говорити про його аналогію з медициною. Так, один із засновників даного підходу С. Сміт описував сутність підходу наступним чином: «Патологія в соціальній науці певним чином паралельна патології в медицині. Так само, як вивчення фізичного захворювання має важливе значення для підтримки фізичного здоров'я, так соціальне здоров'я не може бути міцним без більш широкого і більш визначеного знання хвороби соціальної» [8, с. 120].

З точки зору підходу соціальної патології соціальна проблема є не тільки хворобою соціального організму, але й «патологічною» поведінкою індивідів. Більшість теоретиків підходу соціальної патології вбачали в такій поведінці причину проблем суспільства. Яскравим представником такої думки був італійський вчений Ч. Ломброзо, який застосовував цей підхід для пояснення соціальної проблеми злочинності. Його книга «Злочинна людина» вважається певною вихідною точкою, яка відмічала початок «патологічного» осмислення девіантності, тобто поведінки, яка не відповідає суспільним нормам. Таким чином, прихильники даного підходу вбачали особистісну девіацію людини джерелом соціальної патології і, навпаки, суспільна проблема свідчила про відхилення у певних категоріях суспільства.

Підхід соціальної патології до соціальних проблем був домінуючим, починаючи з 1890 року і до початку Першої світової війни. Це пояснюється тим, що даний проміжок часу характеризувався поступовими соціальними змінами, і сталий порядок у тогочасному західному суспільстві розглядав індивідів, які порушують суспільні норми, як «хворих», а небажані ситуації – як «хворобу суспільства». Проте, з початком війни цей підхід почав втрачати свою популярність у соціологічній думці. Він не зміг пояснити багато соціальних потрясінь, які принесла війна, а тому з'явилося багато критиків цього підходу.

Історична обставина – початок Першої світової війни – стала не тільки причиною втрати

популярності підходу соціальної патології до соціальних проблем, але й започаткуванням інших підходів, зокрема соціальної дезорганізації. Насамперед виникнення цього підходу пов'язують з процесами міграції, урбанізації та індустріалізації, які викликала, власне, війна.

Одним із засновників підходу соціальної дезорганізації був французький соціолог Е. Дюркгейм. Вчений був прихильником методу об'єктивізму в соціології, і до питання соціальних проблем підходив саме з такої позиції. Е. Дюркгейм дає пояснення соціальній дезорганізації в контексті розгляду проблеми самогубства: «В момент соціальної дезорганізації – буде вона проходити в силу болючої кризи чи, навпаки, в період сприятливих, але занадто різких соціальних змін – суспільство являється тимчасово нездатним здійснювати необхідний вплив на людину» [1, с. 294]. Таким чином, соціальна дезорганізація порушує усталену суспільну ієрархію, а нова ієрархія не може одразу утворитися, що і веде до виникнення негативних соціальних явищ. На думку соціолога, соціальна дезорганізація, або аномія, виникає в момент порушення основ суспільної стабільності: усталених соціальних цінностей, релігійних стереотипів, загальноприйнятої суспільної думки, соціальних традицій, системи авторитетів.

Теоретико-практичну основу підходу соціальної дезорганізації заклали американський соціолог У. Томас та польський соціальний філософ Ф. Знанецький. Вчені визначають соціальну дезорганізацію як «зменшення впливу існуючих соціальних правил поведінки на індивідуальних членів групи» [2, с. 135]. Згідно з У. Томасом та Ф. Знанецьким, однією з причин процесу дезорганізації є розширення зв'язків і контактів між певною спільністю і зовнішнім світом. У членів даної спільності, відзначають У. Томас і Ф. Знанецький, розвиваються нові установки, які не можуть контролюватися старою соціальною організацією, оскільки не мають адекватного виразу в старих первинно-групових інститутах. Проблема в такому випадку полягає не в тому, як придушити нові установки, залишивши їх у стані, в якому вони виражають себе в індивідуальному бунті та соціальній революції, а в тому, як знайти для них інституційне вираження, використовувати їх для соціально продуктивних цілей. Ця ситуація є загальною для всіх суспільств у періоди швидких змін.

В середині ХХ ст. в соціології виникає ще один підхід до розуміння соціальних проблем – функціоналізм. Цей підхід до соціальних проблем полягає у виявленні умов або видів поведінки, які заважають реалізації цілей суспільства, перешкоджають його рівному функціонуванню або призводять суспільство у нестійкий, невірноважений стан [4, с. 106]. Прихильники функціонального підходу до со-

ціальних проблем при аналізі соціальної дійсності роблять ставку на функціональну теорію соціальних систем. Соціальні проблеми розглядаються ними як результат дії процесів дезінтеграції та інтерпретуються як соціальна дисфункція.

Яскравими представниками функціонального підходу до соціальних проблем є представники американської соціології Р. Мертон та Р. Нісбет, які під соціальною проблемою розуміли модель поведінки, яка, за оцінками значної частини суспільства, заперечує загальновизначані або схвалювані норми. У вступі до книги «Сучасні соціальні проблеми» Р. Нісбет зазначав, що про соціальну проблему не можна говорити, якщо вона не визначена як така. До тих пір, поки спосіб поведінки не характеризується як порушення певної норми, до тих пір, поки великою кількістю людей воно не визнається як огидне з точки зору моралі, неможливо явище назвати соціальною проблемою [7, с. 1]. Таким чином, завданням соціологічного аналізу соціальних проблем, на думку американських соціологів, є створення значної бази емпіричних фактів, адекватного методу та висновків, які практично перевіряються.

Розвиваючи свою теорію щодо соціальних проблем, Р. Мертон та Р. Нісбет наголошують, що соціальні проблеми часто пов'язані функціональними відносинами з соціальними інститутами та цінностями. Наприклад, соціальна проблема алкоголізму, вказує Р. Нісбет, багато в чому невіддільна від соціальної функції, виконуваної алкоголем у безлічі значущих контекстів комунікації – від сімейного передобіднього коктейлю через релігійні церемонії до обов'язкового дипломатичного прийому [7, с. 2]. Відтак, дослідження соціальних проблем дає можливість глибокого проникнення в природу суспільства: його соціальну структуру, систему норм та правил поведінки, процеси організації та дезорганізації, зразки конформності та девіантності.

Таким чином, функціональний підхід по-своєму важливе місце в соціологічній думці щодо розгляду соціальних проблем. Він підкреслює важливість розгляду структурних проблем суспільства, які можуть призводити до виникнення соціальних проблем. Проте, функціоналізм також піддавався критиці як об'єктивістський підхід, тому що таке трактування не сприяє розумінню деяких процесів, пов'язаних з виникненням та існуванням соціальних проблем, розвитку такої галузі дослідження, як соціологія соціальних проблем.

Одним з основних соціологічних підходів до соціальних проблем є критичний або ж марксистський підхід. Він підходить до розгляду соціальних проблем як обов'язкового наслідку системи класового панування [3]. З позиції цього підходу причинами соціальних проблем виступають концентрація багатства і влади,

класова, расова і гендерна нерівність, експлуатація, дискримінація, колоніалізм.

Представники даного напрямку соціології соціальних проблем визнають, що соціальні конфлікти неминучі, їх причини знаходяться всередині суспільства, а не за його межами. Джерела протистояння в суспільстві криються в тому, що панівна група використовує всі форми контролю та впливу на соціальну практику і суспільну свідомість для забезпечення пріоритету своїх інтересів. Стабільність соціальної системи удавана, вона досягається або за допомогою формування помилкової суспільної свідомості, або за допомогою припинення дій тих, хто протистоїть пануючій групі. Зіткнення класових, національних, інших інтересів може зруйнувати її, привести до революційних перетворень суспільства. Тому, щоб зрозуміти суспільство, треба зрозуміти інтереси найбільш значущих соціально-політичних сил.

Розглянемо ще один напрям в соціології соціальних проблем, який носить назву конфліктно-ціннісного підходу. Представники цього напрямку звертають увагу на різницю між об'єктивною умовою (проблемна ситуація) та її визначенням як соціальної проблеми. Так, один з представників цього підходу К. Кейс одним з перших висловив думку, що об'єктивна умова сама по собі не стає проблемою. На думку вченого, нею може стати та соціальна ситуація, яка привертає до себе увагу значної кількості компетентних спостерігачів у суспільстві і вимагає соціального втручання та застосування спеціальних заходів, тобто колективних дій [5, с. 269]. Головною особливістю даного підходу є те, що проблема розглядається як категорія моралі, що відображає моральні підвалини, настрій і ментальні особливості конкретної соціальної групи. Тому її вивчення викликає необхідність аналізу колективного інтелекту, суспільної думки. Згідно з даним підходом, найбільш значущим у визначенні соціальної проблеми є ціннісне судження.

Яскравими представниками конфліктно-ціннісного підходу є американські соціологи Р. Фуллер та Р. Майерс. Вони стверджували, що поки люди не усвідомили проблему, вона ніяк не відбивається на їхній поведінці, а об'єктивна умова тільки тоді стає соціальною проблемою, коли загрожує ключовим цінностям конкретної соціальної групи. На думку вчених, проблеми – це те, що люди вважають такими. Тому одна і та ж життєва ситуація може інтерпретуватися одними як проблема, а іншими ні [6, с. 320]. Ці думки дещо перехреснюються з позиціями конструкціоністів, які ми згодом розглянемо, проте Р. Фуллер та Р. Майерс стверджують, що цінності, конфлікт між ними – це основна причина будь-якої соціальної проблеми. Вони розробили також концепцію стадій соціальної проблеми, згідно з якою соціальні проблеми не виникають від-

разу як щось остаточне, дозріле, користуються увагою громадськості і викликають адекватну політику їх вирішення. Навпаки, проблеми постійно перебувають у процесі розвитку, в якому можуть бути виділені різні фази, такі як: усвідомлення проблеми, визначення політики щодо її вирішення та реформа, або реалізація цієї політики.

У самій соціальній проблемі Р. Фуллер та Р. Майерс виділяли об'єктивну умову та суб'єктивне визначення. При цьому перше підконтрольне неупередженим і кваліфікованим спостерігачам, а друге – це результат усвідомлення конкретними індивідами того, що деяка умова являє загрозу значимим для них цінностей. Тому причини, що викликають несприятливі умови, набувають характер проблеми. Зазначимо, що поділ соціальної проблеми Р. Фуллером та Р. Майерсом на об'єктивну та суб'єктивну складову, заклали основу аналізу соціальної проблеми як такої, на чому ми детальніше зупинимося у наступному питанні.

Отож у рамках конфліктно-ціннісного підходу проблеми розглядаються як результат зіткнення цінностей, що веде до порушення ціннісного консенсусу в суспільстві. Їх витоки пов'язуються не з економічними або соціально-політичними умовами життєдіяльності людей, а з суспільною мораллю. Причому робиться припущення про наявність компромісу у свідомості людей при виробленні позиції у визначенні соціальної проблеми.

Починаючи з 60-их років ХХ ст., в соціологічній науці починає розвиватися так званий конструкціоністський підхід до розуміння соціальних проблем. Цей підхід передбачає дослідження процесів, які визначаються людьми як небажані, згубні, небезпечні, загрозливі. Конструкціоністський підхід є оптимальним для аналізу соціальних проблем, оскільки дає змогу охопити весь спектр існуючих соціальних проблем і зрозуміти, що таке соціальна проблема, якою є її природа. Саме такий розгляд соціальних проблем дозволяє говорити про те, що в основі конструкціоністської теорії лежить суб'єктивістський підхід до розгляду соціальних проблем. При цьому сучасні теоретики даного підходу не закликають відмовитися від проведення традиційних об'єктивістських досліджень, тобто вивчення злочинності, безпритульності, безробіття і т. д. як об'єктивних соціальних умов.

Основоположниками конструкціоністського підходу до соціальних проблем є американські вчені М. Спектр та Дж. Кітсьюз. На думку вчених, предметом соціології соціальних проблем виступає взаємодія між групами, що формують вимоги, та іншими учасниками процесу визначення соціальних проблем. Поняття, згідно з яким проблема – це різновид умови повинно бути замінено поняттям соціальної проблеми як виду діяльності [9, с. 74].

З цієї точки зору соціальні проблеми – це конструкції, які створюються індивідами або групами за допомогою висунення тверджень-вимог: конструюючи соціальні проблеми, члени товариства стверджують, що існує шкідлива соціальна умова, та вимагають її скасування або зміни. Формами конструювання соціальних проблем є відповіді на запитання анкет або інтерв'юєрів при обстеженнях громадської думки, звернення зі скаргами та листами протесту, пред'явлення судових позовів, виступи в парламенті, проведення прес-конференцій, розповсюдження повідомлень щодо проблем засобами масової комунікації, проведення мітингів, пікетів, демонстрацій, маршів протесту, страйків.

Важливу роль в розробку конструкціоністського підходу до соціальних проблем вніс російський соціолог І. Ясавєєв. На думку вченого, для вивчення соціальних проблем сучасних суспільств більш плідним у порівнянні з традиційними підходами є конструкціоністський підхід до соціальних проблем як до діяльності по висуненню тверджень-вимог щодо деяких передбачуваних умов. Таким чином, соціальні проблеми є не просто симптомами, побічними продуктами соціальних змін. Виникаючи внаслідок цілком визначених, взаємопов'язаних зрушень у різних вимірах соціальної реальності, соціальні проблеми являють собою істотну проміжну ланку в процесі соціальної трансформації, виникнення нової соціальної реальності; вони відіграють активну роль у конструюванні цієї реальності, включаючись як впливовий фактор у трансформаційних процесах [3]. Також І. Ясавєєв звертає увагу на переваги даного підходу до соціальних проблем. По-перше, він пропонує чітке і послідовне визначення соціальних проблем як риторики, діяльності з висунення тверджень вимогливого характеру щодо деяких передбачуваних умов. По-друге, конструкціонізм дозволяє проникнути в природу вкрай мінливого суспільного визнання тих чи інших ситуацій соціальними проблемами. По-третє, конструкціоністський підхід є основою для розвитку нових теорій – про твердження-вимоги, про тих, хто їх висуває, процес висунення тверджень-вимог, конкуренції між твердженнями-вимогами, про їх аудиторії.

Конструкціоністський підхід до соціальних проблем став поворотним моментом у розгляді цієї проблематики, оскільки почав розглядати соціальні проблеми з точки зору суб'єктивізму. Цей підхід і досі користується популярністю, зокрема ним користуються як вітчизняні, так і зарубіжні соціологи.

В межах конструкціонізму розвинулася теорія «наклеювання ярликів» (теорія стигматизації), яка була запропонована американськими соціологами Г. Беккером та Е. Лемертом. Дослідники виділяють цю теорію в окремий підхід до розгляду соціальних проблем, згідно

з яким соціальні проблеми виникають внаслідок «навішування ярликів» та розглядаються як наслідок суспільної реакції на деякі дії індивідів або груп, зокрема, як наслідок здійснення по відношенню до них жорсткого соціального контролю [4, с. 109]. Головною рисою підходу є зосередженість на дефініційних аспектах девіантності, суб'єктивних оцінках поведінки, наслідках таких оцінок, тобто в сутності розгляд девіантності як соціальної конструкції (як ярлика або стигми).

Основне положення теорії «наклеювання ярликів» полягає в тому, що визначення тих чи інших індивідів в якості девіантів, тобто наклеювання на них ярликів девіанта, породжує або підсилює відхилення. На думку Г. Беккера, «тавування індивіда в якості девіанта має важливі наслідки стосовно його подальшої соціальної участі та представлення цього індивіда про самого себе. Найбільш важливим наслідком є радикальна зміна його публічної ідентичності. Вчинення засуджувачої дії, про що стало відомо оточуючим, надає цьому індивіду новий статус. З'ясується, що він є не тим, за кого його приймали. На нього наклеюється ярлик «гомосексуал», «наркоман», «псих» або «божевільний», і з ним починають обходитись відповідним чином». Після того як на індивіда наклеєний ярлик, оточуючі часто очікують від нього продовження порушення норм загальноприйнятої поведінки. Це обмежує життєві шанси індивіда і веде його до прийняття і розвитку девіантної ролі. Іншими словами, відповідь індивіда на таку суспільну реакцію часто полягає у вторинному відхиленні. Таким чином, суспільство, через свою жорстку реакцію на первинне відхилення індивіда, підсилює його девіантність, в результаті чого і виникають соціальні проблеми.

В якості підтвердження своєї теорії Г. Беккер та Е. Лемерт звертають увагу на соціальну проблему злочинності. Вчені розробили модель «злочинної кар'єри». Соціологи вважають, що, по-перше, жоден вчинок сам по собі не є кримінальним або некримінальним по суті. «Негатив» вчинку обумовлений не його внутрішнім змістом, а тим, як оточуючі оцінюють і реагують на нього. По-друге, причинники цього підходу відхиляють популярну ідею, що людей можна поділити на тих, хто нормальний, та тих, хто має патологію. на підтвердження цієї думки приводиться так звана первинна девіація – поведінка, що порушує соціальні норми, але зазвичай їй не приділяється увага правоохоронних органів (невиконання домашнього завдання, приховування доходів від податкової інспекції, поведінка фанатів на матчі тощо). По-третє, чи будуть ці люди визнані як девіанти залежить від того, що вони роблять, а також від того, як реагують інші люди на їх поведінку. Тобто ця оцінка залежить від того, яким правилам слідує суспільство, в яких ситуаці-

ях та стосовно яких людей. Особливе значення мають ті ярлики, якими наділяють індивіда. По-четверте, наклеювання ярликів призводить до певних наслідків для таких людей. Воно створює умови для вторинної девіації – девіантної поведінки, викликані у відповідь на санкції щодо індивіда. Порушники починають сприймати свій статус як конкретний тип девіантності та формувати на його основі власне життя. По-п'яте, ті, хто отримав клеймо правопорушника, зазвичай з'ясовують, що звичайні громадяни засуджують їх, від них можуть відвернутися друзі, рідні та іноді їх відправляють у психічні лікарні. Всезагальна ізоляція підштовхує індивідів до девіантних груп. Участь у девіантній субкультурі – спосіб подолати критичну ситуацію, знайти емоційну підтримку оточення, яке тебе розуміє. У свою чергу, входження до девіантної групи сприяє закріпленню у індивіда уявлень про себе як про правопорушника, сприяє виробленню девіантного стилю життя, послаблює його зв'язок із законотворчими громадянами.

Таким чином, девіація визначається не самою поведінкою, а реакцією суспільства на таку поведінку. Коли поведінка людей розглядається як відступаюче від прийнятих норм, це дає поштовх ряду соціальних проблем, а головне – закріплює існуючі.

Висновки. Охарактеризувавши основні соціологічні підходи до розуміння соціальних проблем, можемо зробити висновок, що підхід соціальної патології, соціальної дезорганізації, функціональний та критичний підходи мають дещо спільні риси, а саме – розглядають соціальні проблеми як виключно об'єктивне явище, яке існує незалежно від волі та свідомості окремих індивідів та груп.

В свою чергу, підхід ціннісного конфлікту, конструкціоністський підхід та підхід «наклеювання ярликів» носять суб'єктивний характер та характеризують соціальні проблеми як такі, що визначаються індивідами, групами, суспільством як проблемні. Відтак, можемо говорити про дві соціологічні групи підходів до соціальних проблем, які підходять до їх визначення з об'єктивістської та суб'єктивістської сторони. Більше того, розглядаючи основні соціологічні підходи до розуміння соціальних проблем, спостерігається певна еволюція цих поглядів. Перш за все, це пов'язано зі змінами самих соціальних проблем, що може бути наслідком глобалізаційних процесів, інформатизації суспільства, класового розшарування тощо. Таким чином, питання соціальних проблем знайшло своє відображення в соціологічній думці, яке дотепер є предметом розгляду соціології, зокрема такої її галузі, як соціологія соціальних проблем.

Подальші дослідження слід присвятити аналізу соціальних проблем та їх основним складовим.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дюркгейм Э. Самоубийство: социологический этюд / Эмиль Дюркгейм. – СПб., 1998. – 294 с.
2. Томас У. Понятие социальной дезорганизации / Уильям Томас, Флориан Знанецкий // Контексты современности – II: Хрестоматия. – Казань, 2001. – С. 134-138.
3. Ясавеев И.Г. Конструирование социальных проблем в трансформирующемся обществе, теоретико-прикладной аспект: дис. канд. соц. наук: 22.00.04 / И.Г. Ясавеев; Казанск. гос. ун-т. Казань, 1997. -149 с.
4. Ясавеев И.Г. Социальная проблема в социологическом лексиконе / Искандер Габдрахманович Ясавеев // Социальная реальность. – 2006. – № 6. – С. 101-115.
5. Case C. What is Social Problem? / C. Case // Journal of Applied Sociology. – 1924. – P. 268-273.
6. Fuller R. The Natural History of Social Problem / R. Fuller, R. Mayers // American Sociology Review. – 1941. – P. 320-328.
7. Nisbet R. Contemporary Social Problems / Robert Nisbet, Robert Merton // Published by Harcourt, Brace & World publications in the social sciences. – New York, 1971. – 782 p.
8. Smith S. The Organic Analogy / S. Smith // The Study of Social Problems / Rubington E., Weinberg M.S. (eds.). – N.Y. – Oxford, 2003. – P. 108-123.
9. Spector M. Constructing Social Problems / M. Spector, J.I. Kitsuse. – New York, 1987. – 74 p.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2015

REFERENCES:

1. Durkheim E. Samoubijstvo: sociologicheskij etjud (Suicide: sociological etude), 1998. – pp. 294.
2. Thomas W., Znaniecki F. Ponyatije socialynoj dezorganizaciji (The concept of social disorganization). Kazany, 2001. – pp. 135.
3. Yasaveev I.G. Konstruirovaniye socialynih problem v transformiryjysemnya obsestve: teoretiko-prikladnoj aspekt (Constructing social problems in a transforming society: theoretical and applied aspect). Kazany, 1997. – 149 p.
4. Yasaveev I.G. Socialnaja problema v sociologicheskome leksikone (Social problem in the sociological lexicon). Socialnaja realnosty, 2006. №6b. – pp. 101-115.
5. Case C. What is Social Problem? / C. Case // Journal of Applied Sociology. – 1924. – P. 268-273.
6. Fuller R., Mayers R. The Natural History of Social Problem / R. Fuller, R. Mayers // American Sociology Review. – 1941. – P. 320-328.
7. Nisbet R., Merton R. Contemporary Social Problems / Robert Nisbet, Robert Merton // Harcourt, Brace & World. – New York, 1971. – 782 p.
8. Smith S. The Organic Analogy // The Study of Social Problems / Rubington E., Weinberg M.S. (eds.): N.Y. – Oxford, 2003. – P. 20.
9. Spector M., Kitsuse J. I. Constructing Social Problems / M. Spector, J.I. Kitsuse. – New York, 1987. – P. 74.

Кацора Александр Валентинович – аспірант
Ужгородський національний університет
Адреса: 88000, м. Ужгород, пл. Народна, 3
E-mail: katsora@gmail.com

Katsora Olexandr Valentinovich – postgraduate
Uzhhorod national university
Address: 3, Narodna Sq., Uzhgorod, 88000, Ukraine
E-mail: katsora@gmail.com